

Soknepresten i Øygarden

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato: 24.mars 2013

Palmesøndag 2013.

*Mine kjære menigheter!
Nåde være med dere og Fred fra Gud vår Far, og Herren Jesus Kristus.*

Jeg sender min siste Årsmøtehilsen som Sokneprest i Øygarden Prestegjeld i form av et tema som går virkelig på dypt-til "vanlige" kirkegjengere, så vel som kolleger i de kirkelige rådene og i kirkestaben. Jeg tror virkelig at når vår tro og tjeneste kommer under press, kan dette budskapet komme som en forløsning og være til stor hjelp, akkurat som det har vært for meg selv. Det var også min hilsen til forsamlingen på Blom Bedehus på det sterke sang-og musikkåret med Hatikva i går kveld:

"Den dype sammenheng":

Om salmen "Hill deg Frelser og forsoner"("Salve mundi salutare")

Opprinnelse

Hvem som er opphavsmannen til salmen *Salve mundi salutare*¹ kan diskuteres, og det står mellom Bernard av Clairvaux og Arnulf av Louvain². Lenge ble det antatt at Bernard³ var forfatteren siden salmen står i hans samlede verker, men dette ble avvist i 1882. Senere er funnet en håndskrift fra 1320 der Arnulf tydelig er angitt som forfatter. Dette er uansett en latinsk hymne hvor salmedikteren hilser (Salve=Vær hilset!) og mediterer over den korsfestede Kristus sine sju sår:

- I. Salve mundi salutare (bønn til Kristi føtter).*
- II. Salve Jesu, Rex sanctorum (bønn til Kristi knær).*
- III. Salve Jesu, pastor bone (bønn til Kristi hender).*
- IV. Salve Jesu, summe bonus (bønn til Kristi side).*
- V. Salve salus mea, Deus (bønn til Kristi bryst).*
- VI. Summi Regis cor aveto (bønn til Kristi hjerte).*
- VII. Salve caput cruentatum (bønn til Kristi hode).*

I 1680 skrev komponisten Dieterich Buxtehude en kantate bygget over salmen: "Membra Jesu nostri patientis sanctissima", som betyr "De mest hellige lemmene til vår lidende Jesus".

Den kjente tyske salmedikteren Paul Gerhardt har laget egne versjoner av alle originalens sju deler. Den siste delen: "Salve, caput cruentatum", ble oversatt til tysk som "O Haupt voll Blut und Wunden" i 1656, og til dansk-norsk av Frederik Rostgaard i 1738. Nå kjenner vi den som: "O hode, høyt forhånet" (*Norsk Salmebok, 1985 (NoS)# 150*).^{5 6 7 8}

---

¹<http://www.newadvent.org/cathen/13408a.htm>
http://oce.catholic.com/index.php?title=Salve_Mundi_Salutare

² Arnulf av Louvain var belgisk og født i Louvain. Han levde fra 1200-. Som ung ble han opptatt som munk i cistercienserklostret Villers-la-Ville i nærheten av Liège i Brabant. Han ble valgt til abbed i 1240, men sluttet etter 10 år for å forsøke å leve et enklere liv som munk, viet til studier og askese, med dyder som fattigdom, lydighet og ydmykhet. Gjennom sin personlige nidkjærhet for bønn forvandlet han klosterfelleskapet til et stort og blomstrende senter for mystisisme(kristen inderlig fromhet).Det er litt uklarhet om dødsåret, både 1250 og 1276 er nevnt!
http://en.wikipedia.org/wiki/Arnulf_of_Leuven
<http://www.katolsk.no/biografier/historisk/arnleuven>

³ Finnes i Bernards Opera Omnia, Paris, 1609, sp. 1655-56. "En bønn på vers om Kristi lemmer som lider og henger på Korset".

⁴ <http://www.katolsk.no/biografier/historisk/bclairva>

⁵ Det finnes minst 4 engelske versjoner. James W. Alexanders versjon(1830) "O Sacred Head, Now Wounded" har 11 vers, her er v.1-2 og 6:

*"O sacred Head, now wounded,
with grief and shame weighed down,
now scornfully surrounded
with thorns, thine only crown:
how pale thou art with anguish,
with sore abuse and scorn!
How does that visage languish
which once was bright as morn!*

Soknepresten i Øygarden

Originalen ført videre til oss av Grundtvig⁹

Men vi har også en dansk-norsk versjon som går tilbake til originalen: "*Hill deg, Frelser og forsoner*" skrevet av den berømte danske presten Nikolaj Frederik Severin Grundtvig i 1837.

Vi finner salmen i *NoS* # 161 med åtte vers, plassert under "Langfredag og påskeaften".¹⁰ Den danske versjonen er på ni vers. Det er vers åtte i den danske teksten som mangler på norsk.¹¹

Grundtvig følger stort sett Arnulf i begynnelsen og slutten av salmen. Også han har skrevet en hyllest og en bønn på vers til hvert lem av den lidende og korsfestede Kristus. Dette betyr at mystikeren og munken fra middelalderen får følge av oss liggende på kne foran krusifikset på alteret mens vi løfter blikket opp mot Frelserens legeme. Vi begynner med den korsfestedes naglede føtter, og løfter så blikket fra knærne, opp til hendene, så til siden, brystet, hjertet og til sist ansiktet til Kristus. Salmen er en ekte og varm forkynnelse av korsets evangelium. Her finner vi alt som er sentralt i frelsesverket: Synd, skyld, klippe, blod, nåde, frelser og forsoner!

Vers 1

Innledningsverset *Hill deg, Frelser og forsoner*, er egentlig en kongehilsen. Men Han er en helt annerledes Konge! Det vil si, Han tiljubles som en konge som er vår frelser og forsoner! Men Hans rike er ikke av denne verden. Jesus kom ikke til jorden for å få verdslig makt. Hans hode ble ikke prydet med noen kongekrone. Jesus måtte gå den tunge vei mot korsfestelsen med en tornekrone presset ned over sitt hode. Rosenkransen brukes i katolsk kirke- og fromhetsliv som bønn og meditasjon over frelsens mysterier, men her får jo også vi oppfordring om selv å bruke den, som hyllest til Jesus!

*"Hill deg, Frelser og forsoner!
Verden deg med torner kroner,
du det ser: jeg har i sinne
rosenkrans om kors å vinde,
gi meg dertil mot og hell!"*

Vers 2-3

Men unntak av vers to og tre er hele salmen holdt i jeg-form. Dette understreker den personlige tilnærmingen. Salmen er i høy grad en individuell refleksjon over Jesu forsoning og den kjærlighet Han viser oss ved å gå i døden for våre synder!

Samtidig understreker vi-formen i vers 2 og 3 at salmen også er en gudstjenestesalme der hele menigheten synger med:

---

*What thou, my Lord, has suffered
was all for sinners' gain;
mine, mine was the transgression,
but thine the deadly pain.
Lo, here I fall, my Savior!
'Tis I deserve thy place;
look on me with thy favor,
vouchsafe to me thy grace.*

*What language shall I borrow
to thank thee, dearest friend,
for this thy dying sorrow,
thy pity without end?
O make me thine forever;
and should I fainting be,
Lord, let me never, never
outlive my love for thee."*

http://en.wikipedia.org/wiki/O_Sacred_Head,_Now_Wounded

⁹ Tonen i denne versjonen heter: *PASSION CHORALE*, komponert av Hans Leo Hassler, 1564-1612, og harmonisert av selveste J.S. Bach, 1685-1750.

⁷ En annen salme med samme opprinnelse er: "Vær velsignet, nådetrone"(LR 317/Nyn 780).

⁸ Nynorsk Salmebok 241, versjon ved Blix.

⁹ Kilde: Leif Haugens Salmeblogg, Bergen 11. mars 2010: http://leifhaugen.weblogg.no/1268298868_hill_deg_frelser_og_f.html

¹⁰ Nynorsk Salmebok 246, versjon ved Skard og Hovden.

¹¹ Tonen i denne versjonen er komponert av Casper Christian Hoffmann(1839-93).

Soknepresten i Øygarden

*"Hva har deg hos Gud bedrøvet,
og hva elsket du hos støvet,
at du ville alt oppgive
for å holde oss i live,
gi deg til oss fullt og helt?"*

*Kjærligheten, hjertegløden
sterkere var her enn døden.
Du for vår skyld alt forsaker,
og i lydighet du smaker
korsets død i alles sted."*

Vers 4

Det 4.verset følger stort sett den danske utgaven av salmen. Men siste verselinje i originalen har *Frelsermand, din kærlighed* der den norske utgaven har *Frelser, all din kjærlighet*.

*"Akk nu føler jeg til fulle
hjertets hårdhet, hjertets kulde!
Hva sprang ut av disse fjelle
navnet verdt til å gengjelde,
Frelser, all din kjærlighet?"*

Vers 5 og 6

Hill deg, Frelser og forsoner er en sterk langfredagssalme. Men den synges også i forbindelse med nattverden og egner seg også i høy grad både til bønn og personlig andakt. Vers fem og seks:

*"Dag jeg tror: Av dine vunder
vell sprang ut til stort vidunder,
mektig til hver sten å velte,
til et isberg selv å smelte,
til å tvette hjertet rent.*

*Derfor ber jeg deg med tårer:
Led den inn i mine årer,
floden som kan klippe velte,
floden som kan isberg smelte,
som kan blodskyld tvette av!"*

Presten som førte Arnulfs Kristusmeditasjon til våre breddegrader, diktet vers 5-7 på egen hånd. Grundtvig ble født 8. september 1783 i Udby, Sjælland. Faren var også prest og sønnen fulgte i hans fotspor med teologisk embetseksamen ved Universitetet i København i 1803. Deretter var han huslærer på godset Egelykke på Langeland fra 1805-1808 og så 1808-1811 historielærer ved Scousboeske Institut. I 1810 tok han Practicum og var 1811-1813 personellkapellan under faren i Udby. Etter farens død i 1813, gikk det mange år før han fikk nytt embete. Men fra 1821-1822 var Grundtvig sogneprest i Prestø og Skibbinge. så kapellan ved Vor Frelser kirke i København fra 1822-1826 og prest ved tyskekirken i 1832-1839. Fra 1839 og helt fram til 1872 var Grundtvig prest ved Vartov i København. Han døde 2. september samme år, nesten 89 år gammel.

Vers 7: "Den dype sammenheng"-mitt eget vitnesbyrd.

Denne salmen møtte meg veldig personlig i min første prestatid i Bud i Romsdal(1979-1990). Jeg var så heldig å få ha en av de store medie-,teolog-og presteprofilene i Dnk i forrige århundre Håkon Fred.Breen som prost fra 1980. Han utmerket seg på mange felt, men var ikke minst rikt utrustet som foredragsholder, forkynner og sjelesørger. Han har siden vært en av mine forbilder i prestatjenesten.

I en flott, men utfordrende tid i "førstelinen" i Bud og Hustad møtte den gode presten den unge prestefamilien i Buaværet med omsorg, og kjærlighet, og aller mest med åndelig veiledning, der han tegnet en nærværende Kristus, også med konkret henvisning til dette verset-som altså har Grundtvigs egne ord. Midt i den tøffe hverdagen med mange krevende oppgaver ikke minst i sorgarbeidet, og hjemme med 3 barn ble vi i all anfektelse båret av vissheten om en levende Frelser som aldri ville svikte oss.

*"Du som har deg selv meg givet,
la i deg meg elske livet,
så for deg kun hjertet banker,*

Soknepresten i Øygarden

*så kun du i mine tanker
er den dype sammenheng."*

De sterke erfaringene jeg som prest og vi som foreldre fikk disse årene dannet grunnlag for min pastorale praksis i dåpsforberedelsen spesielt og sjelesorgen generelt, og ble for første gang nedtegnet i et essay i 1993.¹²

Her er et lite avsnitt:

Det å få barn er en overmåte sterk opplevelse. Det er selvsagt mor, hun som føder, som opplever det sterkest. Både smerten. Men også gleden.

Men også en far kan oppleve en fødsel sterkt. Fremdeles sitter våre barns ankomst og spebarnstid i kroppen. Både den utrolige gleden. Men også den vonde angsten. Jeg glemmer det aldri.

Det er godt om presten da i dåpssamtalen kan være lyttende også overfor andre menneskers glede og angst. Samtidig for deres stolthet og glede over den lille.

Slik er det også for storesøsken som får lillebror eller lillesøster, og besteforeldre, onkler, tanter, og faddere.

Vi er ved den dype sammenheng...

Verset som mangler på norsk, vers 8 Danmark

*"Skønt jeg må som blomsten visne,
skønt min hånd og barm må isne
du, jeg tror, kan det så mage,
at jeg døden ej skal smage,
du betalte syndens sold!"*

Siste verset tar utgangspunkt i korsets gåte og ender i Guds eget paradiset.

Vi går til Paradis! Vers 8 på norsk, vers 9 Danmark

*"Ja, jeg tror på korsets gåte
gjør det, Frelser, av din nåde.
Stå meg bi når fienden frister,
rekk meg hånd når øyet brister,
si: Vi går til Paradis!"*

med vennlig hilsen

Deres Tjener og Venn,

Fr.Svenn
Svenn Martinsen/s/
Sokneprest i Øygarden Prestegjeld

¹² <http://www.stellamaris.no/dds.pdf>

Soknepresten i Øygarden

Org.nr.: 874 741 582
Adresse: Boks 100, 5331 Rong.
Telefon Kontor: +47 56 38 22 44
Mobil: +47 950 67890
Faks: +47 56 38 22 41
Web: www.stellamaris.no
Epost: sokneprest@kyrkja.net